

Závěrečná zpráva průzkumu radničních periodik v rámci projektu Radniční listy bez cenzury

OBSAH:

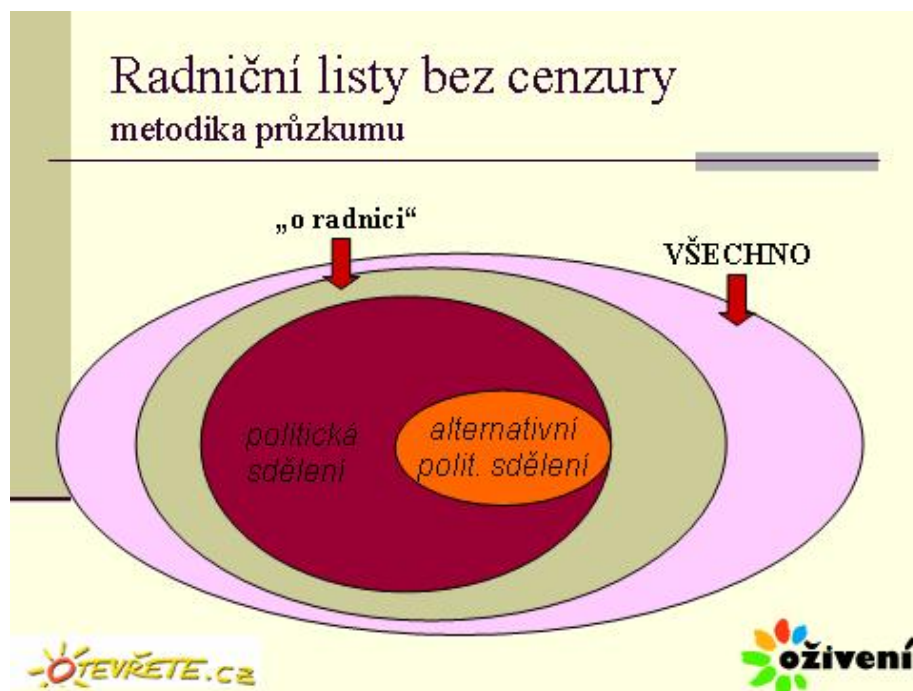
HLAVNÍ RYSY PRŮZKUMU	2
Metoda	2
Rozsah průzkumu	2
Hlavní cíle průzkumu	2
VÝSTUPY PRŮZKUMU	3
A) Obecná zjištění	3
Využití radničních periodik k politické komunikaci	3
Zneužívání radničních periodik a cenzura	5
B) Konkrétní zjištění k různým formám využití radničních periodik	6
Zmínky o starostovi a fotografie	6
„Apolitické“ pojetí	6
Redakční články	7
Články politiků (72:10)	7
Články úředníků (77:2)	7
Dopisy občanů (18:8)	7
Rozhovory s občany (29:5)	8
Poškozující forma – zneužití moci při vydávání periodika	8
Informace o budoucích rozhodnutích	8
Anonymita	8
Střety zájmů	8
a) složení redakční rady a redakce	8
b) jmenování redakční rady a redakce	9
C) Ostatní parametry bez vlivu na politický obsah	9
Reklama	9
Periodicita	9
Počet stran	9
Distribuce, cena, náklady	10
ZÁVĚRY:	10
Charakteristika stavu radničních periodik v ČR	10
Cenzura je masivní	11
Volební kampaň za kradené	11
MOŽNÉ ŘEŠENÍ A DOPORUČENÍ	12
Základní otázka: ANO či NE a co z toho plyne	12
Když je nutno periodikum vydávat	12

Hlavní rysy průzkumu

Metoda

Pro zkoumání periodik byla vytvořena metodika. Jejím jádrem je oddělení politického obsahu periodik od ostatních obsahů, a dále zjištění, jaká část politického obsahu nese alternativní názory oproti názorům aktuálního vedení samosprávy (Index IRON).

Vedle tohoto hlavního zjišťovaného parametru byla zjišťována sada dalších údajů, aby bylo možné identifikovat důležité aspekty vydávání periodik a vztáhnout je k hlavnímu sledovanému kritériu.

Rozsah průzkumu

V rámci projektu se analyzovalo **500 čísel na 7187 tiskových stranách**, vždy po pěti číslech u každého ze 100 různých listů všech krajů a výběru měst i obcí v ČR. Čísla zpravidla z období duben-říjen 2006 musela být zároveň dostupná na webových stránkách. Výběr obcí odpovídá statistickému vzorku ČR. Zjištěná čísla tedy odpovídají pravděpodobnému rozložení zkoumaných ukazatelů ve skutečnosti.

Hlavní cíle průzkumu

Hlavní cíle průzkumu byly tyto:

- zjistit, které prvky přispívají k vyšší pluralitě názorů (vyšší IRON)
- popsat typické rysy periodik
- najít extrémní případy využití / zneužití periodik
- podpořit zjištěnými skutečnostmi doporučení pro vydávání periodik

Výstupy průzkumu

A) Obecná zjištění

V rovině obecné statistiky a zmapování fenoménu radničních periodik se ukázalo, že zkoumaná periodika jsou značně různorodá.

Celkem občané za 71 z těchto 100 novin zaplatili 75 mil. Kč ročně (u 29 se náklady nepodařilo zjistit). Ani to není přesné číslo, protože nezohledňuje mzdové náklady pracovníků úřadu, kteří noviny píšou. Lze tedy odhadnout, že v celostátním měřítku se na šíření informací touto cestou věnují prostředky v rozsahu stovek milionů korun (viz dále).

Využití radničních periodik k politické komunikaci

V rámci metodiky výzkumu bylo zavedeno hodnotící kritérium plurality politického obsahu periodika a nazváno Index Různosti Názorů (**IRON**). **IRON** představuje poměr všech "politických sdělení" k těm z nich, která jsou sdělením odlišným od názoru radnice, tj. vládnoucí koalice.

Obecná statistika v této oblasti ukázala, že politická plocha tvoří v průměru 39 % plochy periodik (max 90 % - min 1 %).

Jako zvláštní rys se zjišťovala snaha vytvářet dojem apolitičnosti v těchto periodikách. Více jak dvě třetiny vydavatelů se snaží tvářit tzv. apoliticky tím, že odstraňují polemiku. Podle názoru realizátorů průzkumu však odstranění polemiky nepřináší apolitičnost, právě naopak. Politizace se tak posílí, jedna část názorů je cenzurována a vyřazena ze svobodné soutěže. I k suché zprávě o rekonstrukci náměstí má veřejnost právo na informace alternativní, zejména o protinávrzích, diskusi a variantách.

Jiné, k radnici nesouhlasné názory, se objevily jen ve zhruba čtvrtině čísel (27 % čísel). Průměrný **IRON** v součtu všech periodik proto dosahuje pouhých 2,6 % z politické plochy v periodiku. Pokud nepřehlédneme k periodikům, v nichž alternativní názory vůbec nenalezneme, pak **IRON** průměrně dosahuje 5,4 % plochy.

Nejvyšší **IRON** (44 %) dosáhl zpravodaj Rychnova u Jablonce n. Nisou, a to především díky rozsáhlé otevřené diskusi o záměru postavit větrné elektrárny.

Celkové pořadí dle indexu IRON ukazuje následující tabulka.

Poř.	Název vydavatele	IRON	Poř.	Název vydavatele	IRON
1	Rychnov u Jablonce nad Nisou	44,24%	51	Frankova Lhota	0,00%
2	Výprachtice	25,94%	52	Jindřichův Hradec	0,00%
3	Loket	19,12%	53	Moravská Ostrava a Přívoz	0,00%
4	Rýmařov	11,20%	54	Jihočeský kraj	0,00%
5	Mladá Boleslav	9,67%	55	Kraj Vysočina	0,00%
6	Kopřivnice	9,64%	56	Mšec	0,00%
7	Kutná hora	8,81%	57	Děčín	0,00%
8	Votice	8,36%	58	Mýto	0,00%
9	Kostomlaty nad Labem	8,35%	59	Nadějkov	0,00%
10	Brno	8,18%	60	Náchod	0,00%
11	Kolín	7,92%	61	Náměšť nad Oslavou	0,00%
12	Mšené-lázně	7,42%	62	Nehvizdy	0,00%
13	Jaroměř	7,01%	63	Nezamyslice	0,00%
14	Přibyslav	6,90%	64	Opava	0,00%
15	Bystrice nad Pernštejnem	5,66%	65	Horařďovice	0,00%
16	Kvasice	4,97%	66	Javorník	0,00%
17	Chrast	4,92%	67	Pardubický kraj	0,00%
18	Jednovnice	4,70%	68	Košťálov	0,00%
19	Sokolnice	4,62%	69	Chomutov	0,00%
20	Kamenice nad Lipou	4,41%	70	Kladno	0,00%
21	Jílové u Prahy	4,24%	71	Jihomoravský kraj	0,00%
22	Tišice	4,22%	72	Karlovy Vary	0,00%
23	Moravskoslezský kraj	3,53%	73	Liberec	0,00%
24	Praha - hlavní město	3,41%	74	Kralovice	0,00%
25	Plzeňský kraj	2,67%	75	Prachatice	0,00%
26	Moravská nová ves	2,24%	76	Prostějov	0,00%
27	Pardubice	2,23%	77	Kostelec nad Orlicí	0,00%
28	Borovany	1,85%	78	Kdyně	0,00%
29	Praha 3	1,76%	79	Havířov	0,00%
30	Středočeský kraj	1,71%	80	Roztoky u Jlemnice	0,00%
31	Příbram	1,70%	81	Beroun	0,00%
32	Podolí u brna	1,61%	82	Bouzov	0,00%
33	Vítkov	1,58%	83	Kravaře	0,00%
34	Bystrc	1,58%	84	Slezská Ostrava - městská část	0,00%
35	Dobřany	1,22%	85	Jablunkov	0,00%
36	Přerov	1,22%	86	Karviná	0,00%
37	Frýdek-Místek	1,17%	87	Šarátice	0,00%
38	Plzeň	1,07%	88	Štítý	0,00%
39	Most	1,03%	89	Trutnov	0,00%
40	Praha 8	0,98%	90	Uherský Brod	0,00%
41	Skalná	0,91%	91	Líšeň - městská část	0,00%
42	Liberecký kraj	0,91%	92	Ústí nad Labem	0,00%
43	Ostrava	0,89%	93	Kladruby	0,00%
44	Ústecký kraj	0,83%	94	České Budějovice	0,00%
45	Praha 4	0,80%	95	Blatná	0,00%
46	Libáň	0,70%	96	Zlatá Koruna	0,00%
47	Karlovarský kraj	0,67%	97	Zlín	0,00%
48	Hodonín	0,36%	98	Zlínský kraj	0,00%
49	Hrušovany nad Jevišovkou	0,00%	99	Jevíčko	0,00%
50	Mirovice	0,00%	100	Fryšták	0,00%
				Celkový průměr	2,59%

Zneužívání radničních periodik a cenzura

Na základě rozsáhlého souboru údajů jsme analyzovali, které charakteristiky korelují se zneužíváním či cenzurou periodik. Srovnali jsme okolo dvaceti charakteristik se zjištěným indexem IRON v jednotlivých periodikách. Postupně jsme mohli většinu z nich vyloučit ze vztahu ke zneužívání. Jako nezávislé se ukázaly například způsob jmenování redakční rady, ustanovení redakce, koaliční převaha (sebevědomí koalice), rozsah plochy věnované politickým sdělením, počet stránek (rozsah periodika), forma externí dodávky obsahu periodika, množství článků politiků, cenové relace periodik (cena za stránku).

Zajímavé je z této skupiny například zjištění, že důvodem k potlačování alternativních názorů není nedostatek tiskového prostoru – i v rozsáhlých periodikách se nenajde prostor pro odlišné názory.

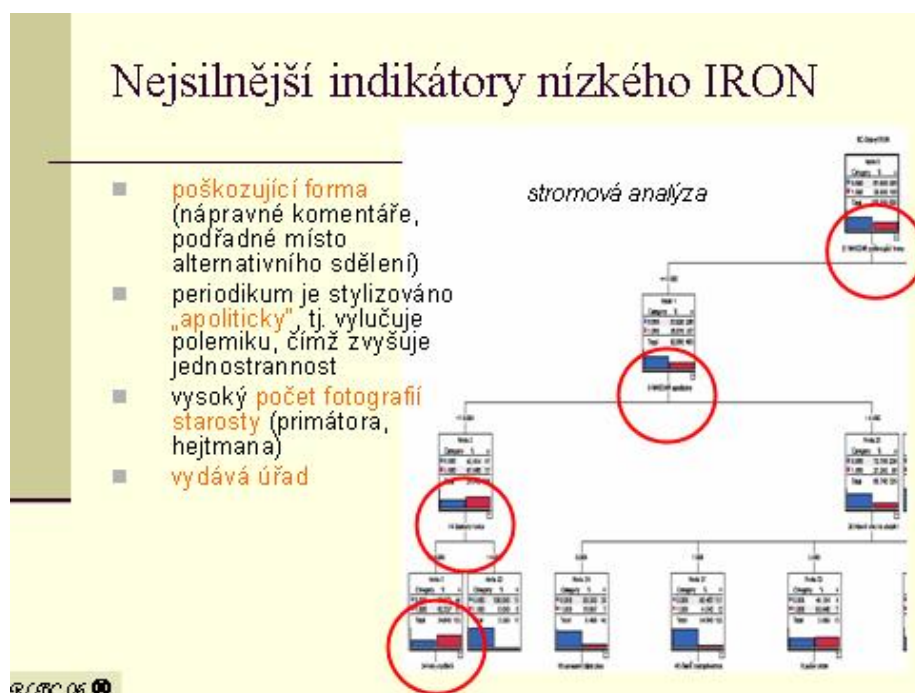
Mohli jsme ale též identifikovat některé vztahy ke kvalitě poskytované služby při šíření informací za veřejné prostředky. Vyšší podíl alternativních názorů, neboli vyšší pluralitu a svobodnější soutěž idejí a informací vyznačují tyto indikátory:

- účast opozice v redakční radě
- menší obce (do 20 000 obyvatel) a s tím související počet nižší výtisků
- umožnění polemického pojetí periodika, tedy nikoli jen stylizace do „apolitického“ popisu událostí
- průměrné či nižší množství zmínek a fotografií starosty
- poskytování informací o budoucích rozhodnutích
- články nejsou anonymní

Tyto rysy periodik tedy považujeme za možná doporučení k dobré praxi.

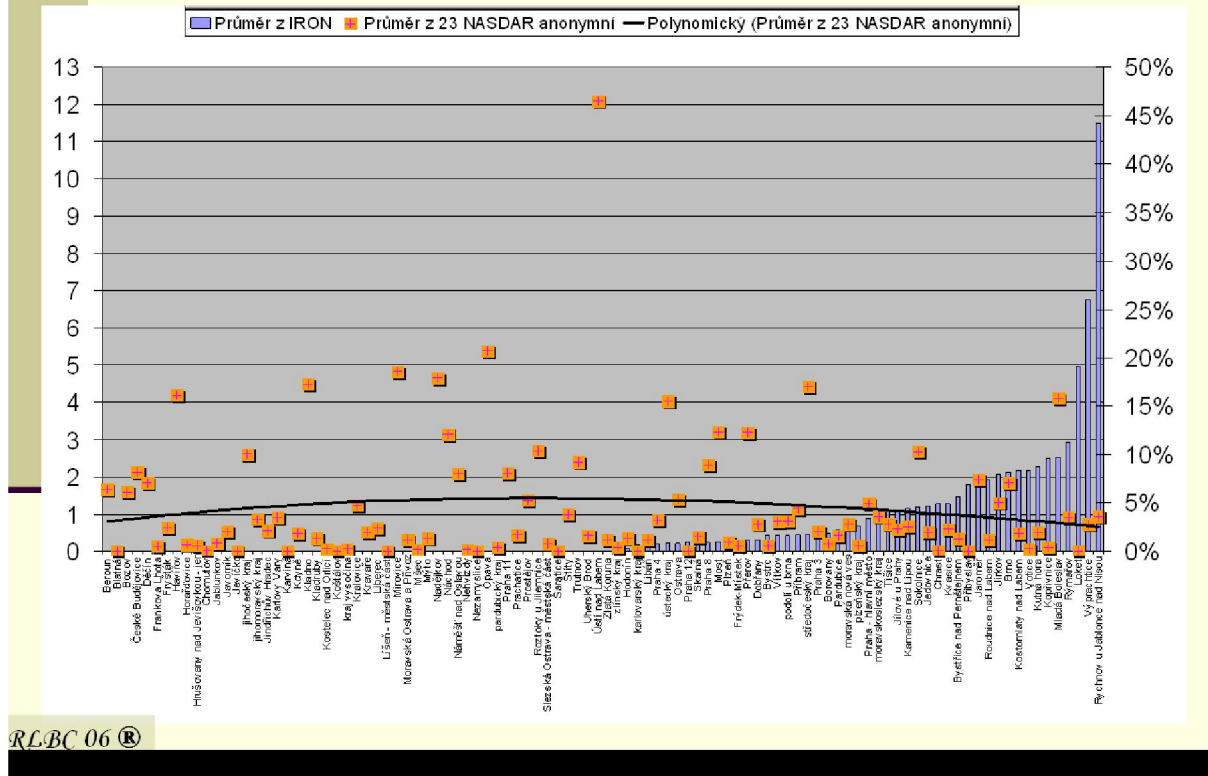
Provedli jsme také matematickou analýzu z hlediska nejvyšší korelace nízkého IRON a dalších charakteristik periodik. Ze stromové analýzy plyne, že nejtypičtější rysy periodika s nízkou růzností názorů jsou tyto:

- poškozující forma (nápravné komentáře, podřadné místo alternativního sdělení)
- periodikum je stylizováno „apoliticky“, tj. vylučuje polemiku, čímž zvyšuje jednostrannost
- vysoký počet fotografií starosty (primátora, hejtmana)
- vydává úřad

Tyto rysy tedy považujeme za špatnou praxi, která často vede ke zneužití periodik.

Vztah anonymity článků a IRON

B) Konkrétní zjištění k různým formám využití radničních periodik

Z dalších charakteristik, mapujících současnou scénu radničních periodik, jsme vybrali některé nejvíce typické:

Zmínky o starostovi a fotografii

Průměrně se vyskytuje zmínka o starostovi (hejtmanovi či primátorovi) v jednom čísle **7krát. 11 %** periodik se obejde bez zmínek o starostovi.

Fotografie čelního funkcionáře bývá průměrně **2krát. 52 %** periodik se obejde bez jeho fotografií.

Zaznamenali jsme extrémní případy, jako 69 zmínek o primátorovi anebo 17 jeho fotografií na 16 stranách.

„Apolitické“ pojetí

Takzvaně apoliticky se stylizuje **69 %** periodik. Zároveň jsme zjistili, že tam, kde není uplatňována tato falešná apolitičnost, lze nacházet více různosti názorů. Tzv. apolitičnost se proto dá s jistotou identifikovat jako nástroj k zastírání cenzury a potlačování alternativních názorů. Zároveň však může představovat výraz bezradnosti nad tím, jak zajistit kultivovanou

výměnu názorů včetně alternativních. Je zjevné, že část periodik cenzuruje a omezuje soutěž idejí a informací ze strachu před vulgarizací a nekonstruktivní kverulací. Nemají k dispozici efektivní nástroje, které by umožnily zveřejňovat alternativní názory bez těchto nevhodných jevů.

Část periodik to však činí pouze z důvodu mocenského potlačení odlišných názorů, přičemž uvádějí výše uvedený důvod jako zástěrku.

Redakční články

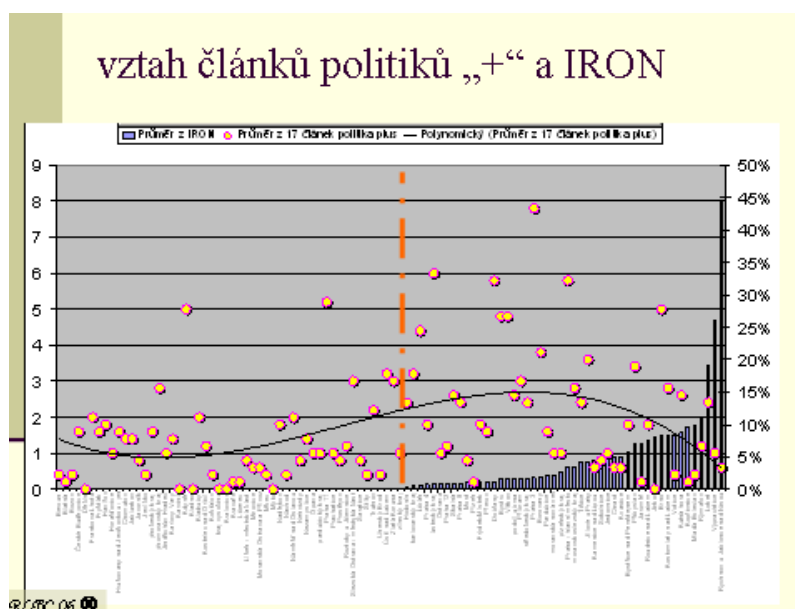
41 % politického obsahu periodik tvoří redakční články vyjadřující stanoviska radnice. Existují periodika, v nichž představují až 99 % obsahu, anebo se v nich takový obsah vůbec nevyskytuje.

Pouze v 5 % periodik se vyskytne redakční text či zmínka, která nevyjadřuje stanovisko radnice. Obecně tedy platí, že redakce jsou informačně mimořádně závislé na vedeních radnic.

Články politiků (72:10)

Častým jevem jsou články politiků (politik je autorem). Ty, které vyjadřují názor radnice, se vyskytují v 72 % periodik. Největší počet takových článků v jednom čísle byl 13. Lze najít souvislost, kdy nižší množství článků politiků přináší též vyšší různost názorů (viz obrázek).

Pouze 10 % periodik obsahuje článek politika, který je alternativní k názoru radnice, nejvyšší počet takových článků byl 3 v jednom čísle.

Články úředníků (77:2)

Dalším častým jevem jsou články úředníků – často vedoucích odborů. Ty obsahuje – v poloze vyjadřující názory vedení radnice - 77 % periodik. Jen 2 % periodik obsahuje takové články, které s názorem vedení radnice polemizují či jsou odlišné. Tento typ textů je tedy zcela závislý na vedení radnice.

Dopisy občanů (18:8)

Pouze 26 % periodik poskytuje v rámci plochy věnované politickým tématům prostor pro dopisy občanů. Z toho 18 % jich tvoří kladná vyjádření k radnici, a pouze 8 % alternativní vyjádření. Je tedy patrné, že i tento nástroj zpětné vazby je výrazně omezován a deformován, protože bez ohledu na správnost řešení je obvyklejší, že občané píšou kritické dopisy. Redakce z nich však vybírají jen ty, které vyhovují požadavkům cenzury.

Rozhovory s občany (29:5)

Velmi podobný obraz poskytuje žánr rozhovorů s občany, kam průzkum vedle rozhovorů s nositeli názorů na aktivity radnice zařadil i rozhovory s významnými osobnostmi. Z celkových 34 % periodik, kde se takový žánr vyskytl, šlo ve 29 % o vyjádření podporující názory radnice, a pouze v 5 % se tito občané vyjadřovali odlišně od názorů vedení radnice.

Poškozující forma – zneužití moci při vydávání periodika

Nikoli výjimečné jsou případy, kdy otištění alternativního názoru doprovázejí průvodní jevy, které ho při zneužití mocenského postavení vedení radnice či redakce poškozují. Jde o otištění na podřadném místě, ale především o současné („nápravné“) otištění článků, které jej zcela nepřiměřeně (nejde tedy o férový střet dvou názorů se stejnou šancí) a bez možnosti reakce napadají, zesměšňují, vyvracejí. Férovost je tak významně narušena.

Informace o budoucích rozhodnutích

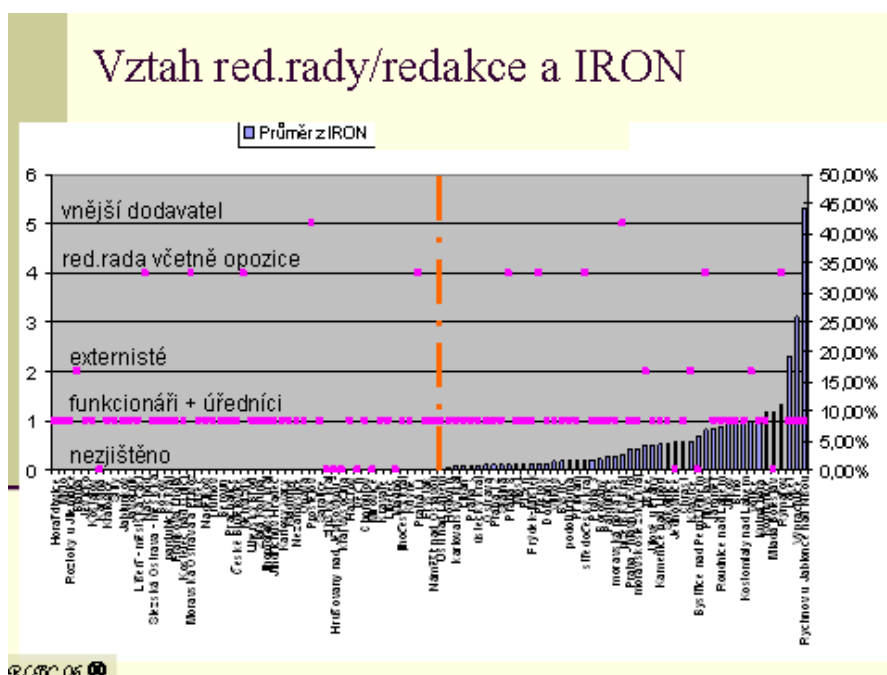
Velkým nedostatkem periodik je, že zcela nepatrně informují obyvatele o budoucích rozhodnutích, tedy o tom, že se teprve bude rozhodovat určitá důležitá věc, a veřejnost tedy může do rozhodnutí ještě nějak vstoupit, ať už předložením názoru, tlakem na zastupitele či účastí v diskusích. Tato avíza obsahuje jen asi 4 % periodik.

Periodika jsou naopak plná informací o blížících se dopadech rozhodnutí, která již nelze ovlivnit. Samozřejmě jsou obvykle líčena jako jediná správná.

Anonymita

Více než pětina článků v periodikách jsou anonymní články. Přitom jsem zjistili, že čím méně anonymity, tím více alternativních názorů. Anonymní články umožňují redaktorům z psychologických důvodů více tisknout jednostranné názory, s nimiž by se pod svým jménem hůře ztotožnili.

Střety zájmů

a) složení redakční rady a redakce

V 75 % periodik je redakční rada a redakce složena z funkcionářů radnice a / nebo z úředníků. Pouze v 7 % je redakční práce ponechána na externistech, ať jako dodávka obsahu anebo jako dodávka celého periodika včetně obsahu. Pouze v 8 % je do redakční rady připuštěna opozice.

Při výkonu politické funkce představuje kontrola informací, které jsou o samotném kontrolujícím politikovi a jeho práci šířeny za veřejné prostředky, významný střet zájmů. Politik si vlastně bere veřejné prostředky na svou politickou propagaci. Na tom nic nemění ani skutečnost, že jde o naprosto převládající model.

Případy vyšší různosti názorů se prokazatelně vyskytují tehdy, když tento střet zájmů je snižen externí redakcí, externím dodavatelem anebo účastí opozice v redakční radě (viz obrázek).

b) jmenování redakční rady a redakce

V 65% jmenuje redakční radu Rada obce (kraje). V 11 % je to v kompetenci zastupitelstva, ve 3% případech ji vybralo výběrové řízení, v zásadě v souvislosti s výběrem dodavatele periodika včetně obsahu. Ve 21 % se nepodařilo zjistit.

Přítom úkolem periodika je poskytovat objektivní informace o činnosti Rady obce (kraje) jako exekutivního orgánu. Kompetenci k výběru redakční rady, jakož i ke stanovení základních zásad vydávání periodika, by z principu mělo mít zastupitelstvo, jako přímo volený orgán. Jde o roli podobnou, jako má Parlament (Sněmovna) vůči vládě.

Podobný princip by měl platit i u výběru redakce. Zde jsme zjistili, že v 35 % ji jmenuje Rada obce (kraje), a pouze ve 4 % případů Zastupitelstvo, což je pochopitelné, protože jde již více o exekutivní úkon. Z toho důvodu asi byla ve 34 % případů redakce konstituována ve výběrovém řízení. (Ve 27 % jsme nezjistili.)

C) Ostatní parametry bez vlivu na politický obsah

Reklama

Reklama v průměru zahrnuje 10,6 % plochy, i když u některých není žádná, jinde až 73 % plochy. V případech zejména větších měst se ukazuje jako schůdný model samofinancování periodika z reklamy. Vzniká tak otázka privatizace periodik, která ale vyvolává zásadní otázky odpoutání periodika od vlivu radnice (viz dále).

Periodicita

Zkoumala se jen na periodika vycházející alespoň čtyřikrát ročně. Většinou se jedná o měsíčníky, vydávají se i čtrnáctideníky a týdeníky. 42 % jsou měsíčníky, pokud připočteme i případy, kdy o prázdninách měsíčník nevychází anebo vyjde jen jedno číslo, tj. 11 (10 %) či 10 (3 %) vydání za rok, představují měsíčníky 55 % periodik. 12 % představují čtvrtletníky, 9 % dvouměsíčníky, 7 % čtrnáctideníky, 1 % týdeníky. Zbytek představují další varianty periodicity, jako je 5, 7, 8, 22 či 26 vydání za rok.

Počet stran

V počtu stran se periodika značně liší, od 1 do 60 s průměrem 14,4 strany.

Distribuce, cena, náklady

V 79 % jsou periodika distribuována bezplatně, placené číslo stojí průměrně 6,40 Kč, nejlevnější (mimo bezplatných) jsou za 3 Kč.

Náklady na jednu stránku periodika (zde jsme nerozlišovali mezi velikostí stránky) jsou v průměru asi 60 haléřů. Pohybují se zhruba od 10 haléřů do 2,50 Kč. Největší periodika (např. Praha 23 milionů Kč ročně) tak představují výdaje v desítkách milionů, v nejmenších obcích v jednotkách až desítkách tisíc Kč.

Pro hrubý odhad nákladů v měřítku celého státu lze provést například takovouto úvahu:

Pro každého obyvatele ČR je vydáváno alespoň jedno periodikum samosprávy. To zohledňuje fakt, že většině obyvatel je vedle místního periodika určeno ještě krajské periodikum, a ve velkých městech jim jsou určena dvě městská periodika – za celé město i za městskou část. V některých místech tedy mohou dostat až tři periodika. Tím se v hrubém odhadu kompenzuje fakt, že v mnoha obcích žádné místní periodikum není vydáváno.

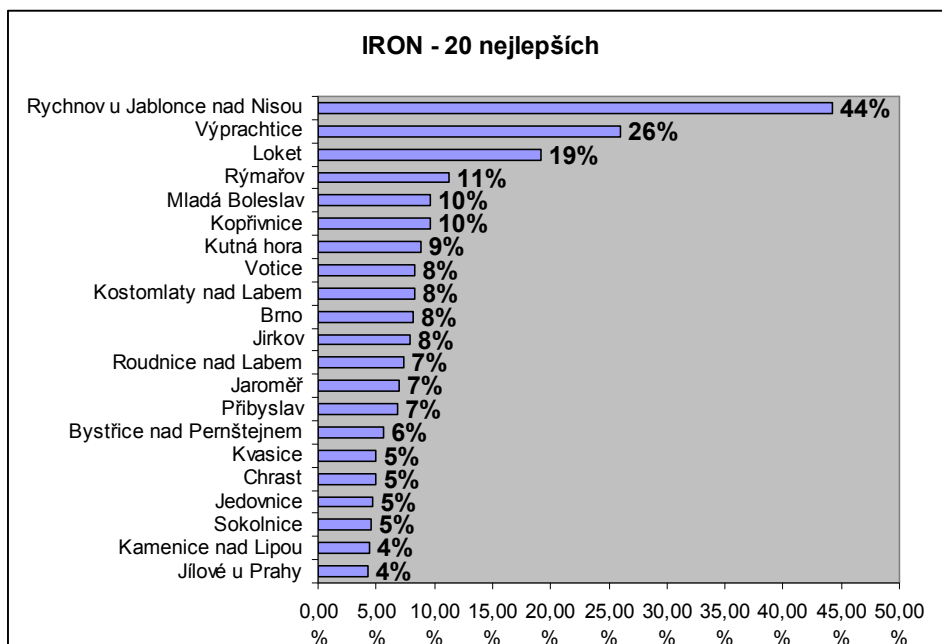
Jedno číslo bývá distribuováno zhruba pro 2 obyvatele (ve skutečnosti např. v Praze pro cca 1,5 obyvatele).

Roční náklad na distribuované číslo (bez ohledu na periodicitu) je průměrně 80 Kč.

Při deseti milionech obyvatel vychází tento zcela hrubý odhad asi na **400 milionů Kč ročně**. Odhad je však v některých bodech záměrně podceněný.

Závěry:

Charakteristika stavu radničních periodik v ČR

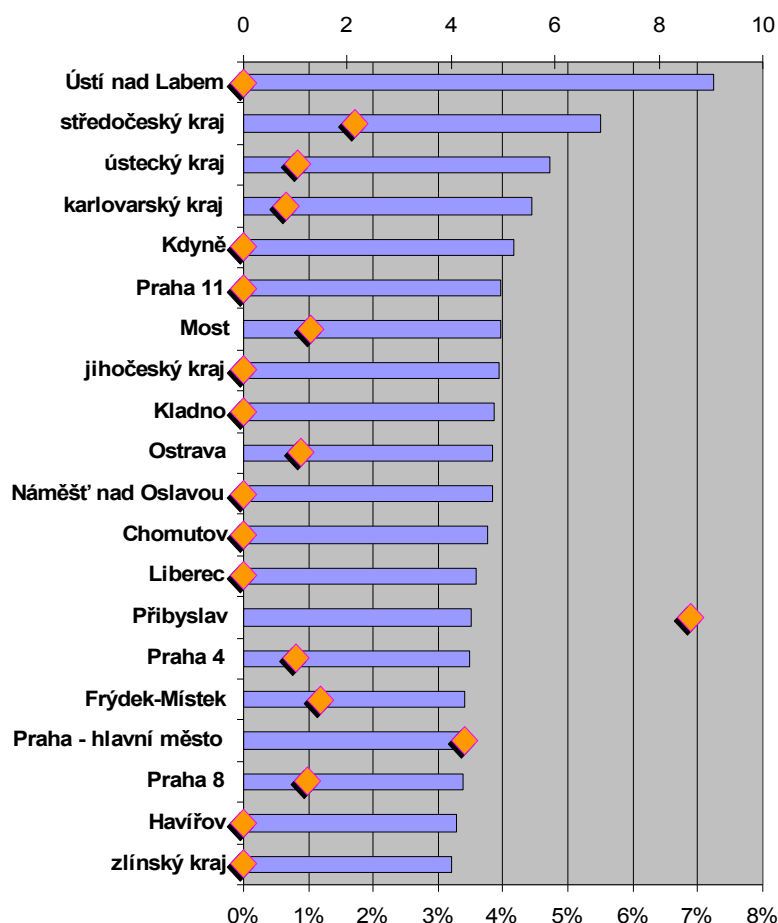

Radniční a krajské listy nesplňují ani základní principy média veřejné služby. Občan se především vůbec nedozví, jaké jsou návrhy a názory opozice, což je na celostátní úrovni nemyslitelné. Chybí informace a polemika o připravovaných rozhodnutích, názorová pluralita.

Existují zároveň periodika, která dokazují, že různost názorů je možná. Pořadí periodik s vysokým indexem různosti ukazuje, že lze běžně dosahovat i různosti odpovídající přirozenému spektru názorů, bez potlačování těch nepohodlných (viz obrázek).

Cenzura je masivní

Z provedeného průzkumu zřetelně vystupuje základní zjištění: celá scéna radničních periodik v ČR je výrazně cenzurována a zneužívána ke zcela jednostrannému informování obyvatelstva ve prospěch aktuálně místní vládnoucí politické síly. Pro demonstrování tohoto aspektu a vyjádření nejhorších příkladů byl zaveden „souhrnný index cenzury“ – **SIC**. Ten kumuluje negativní projevy – nadměrné množství zmínek o starostovi a jeho fotek, poměr kladných vyjádření, a k dobru započítává dosaženou hodnotu IRON. Z hlediska **SIC** dopadly nejhůře noviny Ústí nad Labem a skupina krajských listů (viz obrázek).

Volební kampaň za kradené

Odhadnuté celkové náklady je vhodné srovnat s přiznávanými výdaji na volební kampaně, které se v souhrnu všech politických stran pouze blíží zjištěnému odhadu 400 milionů Kč. Jelikož jde o pravidelný roční výdaj z veřejných rozpočtů, ale volby se konají v zásadě jednou za čtyři roky, lze vyslovit tezi, že cestou radničních periodik je financována propagace místně vládnoucích politických stran v mnohonásobně větším rozsahu, než cestou státního příspěvku a jeho použití (spolu s dary) na oficiální volební kampaň. Zneužití veřejných prostředků k omezení svobodné soutěže politických stran zejména na místní úrovni, která má být základem politického systému ČR, je tak velmi vysoké.

Možné řešení a doporučení

Základní otázka: ANO či NE a co z toho plyne

Je třeba klást základní otázku, zda mají samosprávy vůbec noviny vydávat. Snaha informovat občany je jistě chválná, způsob realizace nikoli.

Řešitelé projektu dospěli k tomuto závěru:

Kdekoliv je možno, aby potřebu informací o místním a regionálním životě dostatečně poskytovala soukromá konkurující si média, nemají samosprávy vstupovat na tento segment trhu a deformovat jej. To bude platit zejména v případě krajů a velkých měst, kde tuto službu mohou zajistit konkurující si soukromé regionální noviny.

To však vyžaduje splnit dvě podmínky:

1) Formulovat rozumný **test pokrytí informační potřeby** v daném místě či regionu. Jeho realizace by vyžadovala odborně sestavenou metodiku a měla by se opírat o zjištění počtu a formy pokrývajících médií, možnosti objednávat v nich formou reklamy plochu pro některá důležitá nepolitická sdělení samosprávy, o zjištění, jaký rozsah informací jsou schopna soukromá média poskytovat, zda opravdu existuje důležitá část informací, které soukromá média nebudou poskytovat.

2) Zajistit **rovný nadstandardní přístup k informacím**, tj. že všem pokrývajícím periodikům se dostávají všechny informace od samospráv zcela rovnoprávně (z hlediska kvality, množství, dostupnosti v čase i přístupu k funkcionářům). Tento režim musí být pro všechny zájemce o další šíření informací (vydávání tištěného či internetového periodika) nadstandardní oproti obecnému přístupu k informacím podle zákona o svobodném přístupu k informacím, zejména z hlediska lhůt. Pro tento účel totiž hlavní roli hraje bezprostřednost přístupu k informacím, k jejich zdrojům a velmi důležité je také avizování událostí. Optimální by pravděpodobně bylo zřízení informačního kanálu na webu samosprávy pro sdělovací prostředky, který by však musel být v zásadě volně anebo s nediskriminující registrací přístupný.

Když je nutno periodikum vydávat

Jinak je tomu u toho typu informací, které by soukromé noviny asi nepřinesly, a to zejména u malých obcí. Zákony o obcích a krajích nařizují obcím a krajům pečovat o potřeby všech svých občanů. Jsou tedy povinny šířit za veřejné peníze informace odpovídající všem občanům; redukovat tuto povinnost jen na část voličů je protiprávní. Podrobnější úprava pro tyto tiskoviny však v postati neexistuje. To ale není důvod pro nedodržování Ústavy, Listiny a obecných zákonů. Je třeba začít dodržovat určitá pravidla, ať jen v rovině etických zásad, anebo formulované i v rovině psaného práva.

Na základě průzkumu tým doporučil pro vydávání periodik samosprávami jak organizační opatření, tak Kodex dobrého radničního periodika, který obsahuje i Desatero základních pravidel. Mezi ně patří ustavení redakční rady jako výboru zastupitelstva se členy z řad zastupitelů a občanů, nikoli však radních. Periodikum se nemá stavět k činnosti vedení radnice nekriticky. Redakční rada dává základní pravidla pro periodikum, konkrétní náplň je

však v kompetenci redakce. Ta je povinna vynakládat úsilí k získávání alternativních názorů, informuje nejen o přijatých rozhodnutích, ale i o protinávrzích, stejně jako o budoucích rozhodnutích, včetně poskytování návodu pro veřejnost, jak se k nim vyjádřit a jak je ovlivnit.

Pokud se tedy samospráva rozhodne noviny vydávat, pak musí dodržovat pravidla média veřejné služby: poskytovat objektivní a nestranné informace potřebné ke svobodnému utváření názorů, spolu s aktivním vyhledáváním alternativních názorů a zveřejňování všech názorových proudů, včetně těch kritických.

Dále považujeme za vhodné provést úpravu zákona o obcích a o krajích, a to zavést povinnost zohledňovat při šíření informací za veřejné prostředky závazky média veřejné služby.

Zpracoval Oldřich Kužílek, poradce pro otevřenost veřejné správy, prosinec 2006.